

Terveys- ja sairaanhoitopalvelut
Medisiiniset palvelut
Infektioiden torjunta

29.5.2026

Tavanomaiset varotoimet yksiköissä

Toimintatapa kaikessa potilashoidossa ja perustana eri varotoimiluokissa käytettäville lisätoimenpiteille. Tavanomaiset varotoimet koskevat myös poliklinikoita, suunhoito-, kuntoutus- ja toimenpideyksiköitä. Tavanomaiset varotoimet ovat pohja kaikkien potilaiden hoidolle sekä yksiköissä tapahtuvien tartuntojen leviämisen ehkäisylle.

Edellytykset tavanomaisten varotoimien toteutumiselle yksiköissä

Toimiminen yksiköissä tavanomaisten varotoimien mukaan edellyttää, että työntekijällä on koruttomat, kellottomat kädet. Kynnet tulee olla lyhyet ja lakattomat eikä myöskään geeli- tai rakennekynsiä saa olla. Työasun tulee olla puhdas ja lyhythihainen, lääkärintakissa lyhyet hihat tai hihat oltava käärittynä kyynärtaipeeseen saakka. Työntekijä ei ole potilaskontaktissa ns. vilutakki yllään. Mikrokuituinen työasu on ominaisuuksiltaan likaa hylkivä. Asianmukainen työasu ehkäisee työntekijää tarttuvilta infektioilta ja suojaa myös potilasta mahdolliselta tartunnalta. Tarkemmat tiedot työntekijän työasua ja henkilökohtaista hygieniää koskien löytyvät ohjeesta: SOTE-henkilöstön työvaatteet sekä suojainten käyttö, infektioiden ja tarttuvien tautien torjunta Tavanomaisiin varotoimiin kuuluvat oikea käsihygienia, oikea suojainten käyttö, pisto- ja viiltotapaturmien välttäminen, eritetahradesinfektio sekä aseptinen toimintatapa. Myös yskimishygienian huomioiminen on osa tavanomaisia varotoimia.

Käsihygienia

Hyvä käsihygienia on paras yksittäinen keino torjua hoitoon liittyviä infektioita ja mikrobilääkeresistenssin leviämistä. Käsien pesuun ja/tai desinfektioon tulee olla mahdollisuus jokaisessa tilassa, jossa hoidetaan ja tutkitaan potilasta, käsitellään potilaiden eritteitä ja näytteitä tai tehdään potilaille valmistavia toimenpiteitä. Hyvään käsihygieniaan tulee kiinnittää huomiota hoitoyksiköstä riippumatta. Katso lisää ohjeista Käsihygienia ja Kirurginen käsidesinfektio.

Suojainten oikea käyttö

Suojainten tarkoituksena on suojata potilasta ja työntekijää mikrobikontaminaatiolta. Suojaimet valitaan käyttötarkoituksen mukaan riippuen hoitotilanteesta ja suojaustarpeesta. Suojaimet ovat aina potilas- ja toimenpidekohtaisia, ne riisutaan välittömästi käytön jälkeen ja laitetaan suoraan

Terveys- ja sairaanhoitopalvelut
Medisiiniset palvelut
Infektioiden torjunta

29.5.2026

roskiin. Suojaimia käytetään varotoimiluokan ohjeistuksen mukaisesti. Kädet tulee desinfioida aina ennen suojainten pukemista ja niiden riisumisen jälkeen. Ohjeista Suojainten oikea käyttö, Suojakäsineiden käyttöohje ja Suojainten pukeminen ja riisuminen hihallista suojaesiliinaa käytettäessä, löydät lisää tietoa suojaimista sekä niiden käytöstä.

Aseptinen toiminta

Aseptisen työjärjestyksen huomioiminen ja toteuttaminen kaikessa potilashoidossa ja tutkimuksissa on edellytyksenä infektioiden torjuntatyön onnistumiselle. Aseptinen työskentely on yksikön koko henkilökunnan vastuulla. Tehtävät suunnitellaan aseptisen työjärjestyksen mukaisesti edeten puhtaasta likaisempaan. Kun poiketaan aseptisestä työjärjestyksestä, huolehditaan käsihygieniasta ja suojainten vaihdosta työvaiheiden välissä. Katso lisää ohjeesta Aseptinen toiminta.

Pisto- ja viiltotapaturmien välttäminen

Pisto- ja viiltotapaturmien ehkäisy on yksi osa tavanomaisia varotoimia. Teräviä välineitä käsitellessä tulee käyttää turvatuotteita aina, kun se on mahdollista. Verta ja sillä tahriintuneita välineitä käsitellään aina suojakäsineet kädessä ikään kuin käsiteltäisiin jotakin taudinaiheuttajamikrobia. Tarkempia ohjeita pisto- ja viiltotapaturmien ehkäisyyn löytyy ohjeesta Pisto- ja viiltotapaturmien välttäminen.

Yskimishygienia

Yskimishygienian opettaminen on tehokkain keino ehkäistä hengitystieinfektioita. Yskimishygienia tulee opettaa hengitystieinfektiota sairastavalle potilaalle. Hengitystieinfektiota sairastavaa potilasta hoidetaan pääsääntöisesti pisaravarotoimin, mutta yskimishygienian opastaminen kuuluu tavanomaisiin varotoimiin. Neuvoja potilaan opastamiseksi löytyy ohjeesta Yskimishygienia.

Eritetahradesinfektio

Pinnoille päätyvät eritetahrat tulee poistaa välittömästi, koska erite toimii elatusalustana erilaisille mikrobeille. Eritetahradesinfektion toteuttaminen kuuluu kaikille ammattiryhmille. Yksiköissä tulisi olla koottuna ns. eritetahrapakki, josta löytyy välineet eritetahradesinfektion toteuttamiseen. Ohjeet pakin sisällöstä ja eritetahradesinfektion toteuttamisesta löydät Eritetahradesinfektio-ohjeesta.

Terveys- ja sairaanhoitopalvelut
Medisiiniset palvelut
Infektioiden torjunta

29.5.2026

Tavanomaisten varotoimien toteuttaminen eri tilanteissa

Yksikössä yhteiskäytössä olevat tarvikkeet

Yhteiskäytössä olevat puhelimet, tietokoneen näppäimistöt ym. tulee puhdistaa pintadesinfektioaineella (esim. pintadesinfektioliinalla) aina työvuoron päätyttyä ja mielellään aina työvuoron alkaessa. Laitteisiin kuten infuusioautomaattiin tai lääkärinkierrolla mukana olevaan tietokoneeseen kosketetaan ainoastaan desinfioiduin käsin.

Potilaan sijoittaminen

Potilas sijoitetaan yhden hengen huoneeseen, jos potilaan ympäristö kontaminoituu eritteillä (uloste, virtsa, haavaerite, ihohilse) tai potilas ei kykene noudattamaan annettuja hygieniaohteita. Usean hengen huoneissa potilasvuoteiden tulee olla vähintään yhden metrin etäisyydellä toisistaan. Infektoitumattomat ja infektoituneet potilaat sijoitetaan eri huoneisiin. Tarvittaessa samaa infektiota sairastavat voidaan kohortoida samaan huoneeseen, kts. tarkemmin varotoimikohtaiset ohjeet.

Huoneen varustelu

Potilashuoneeseen varataan vain hoidossa tarvittavat välineet ja tarvikkeet (n. vrk:n tarve kerrallaan). Hygieniatuotteet esim. voiteet, talkki ja hammastahna ym. ovat kaikki potilaskohtaisia.

Liina-, vuode- ja potilasvaatteiden huolto

Potilashuoneessa sängyn patja ja tyyny suojataan hygieniasuojalla tai kertakäyttöisellä suojalla, ellei pintamateriaali ole jo puhdistettava. Liina-, vuode- ja potilasvaatteet vaihdetaan aina niiden likaantuessa.

Hygienia potilasruokailutilanteessa

Elintarvikkeiden käsittelijän ja ruoan jakelijan tulee olla terve. Ruoan jakelija ei saa käyttää käsikoruja eikä roikkuvia kaula- ja korvakoruja. Kynsien pitää olla lyhyet ja lakattomat, kynsien alustat puhtaat sekä kynsinauhat ehjät.

- Aina ennen ruoanjakelua tai elintarvikkeiden käsittelyä pestään ja desinfioidaan kädet.
- Suojakäsineitä käytetään, kun käsitellään pakkaamattomia elintarvikkeita ja kun käsitellään käytettyjä ruokailuastioita ja tarjottimia. Lisäksi suojakäsineitä käytetään, jos käsien iho on rikki.
- Kädet desinfioidaan ennen suojakäsineiden pukemista ja niiden riisumisen jälkeen.

Terveys- ja sairaanhoitopalvelut
Medisiiniset palvelut
Infektioiden torjunta

29.5.2026

- Päähinettä suositellaan käytettävän aina, kun käsitellään pakkaamattomia helposti pilaantuvia elintarvikkeita. Näitä tehtäviä ovat esim. puuron keittäminen, voileipien koostaminen, ruokien tarjolle laittaminen, ruoan annostelu lautaselle, ruokien uudelleen kuumentaminen, leivonta.

Ruoan jakelussa tulee aina käyttää ottimia. Ruoka, leipä, leikkeleet jne. otetaan omilla ottimillaan desinfioiduin käsin. (huom.! erityisruokavaliot omilla ottimillaan).

- Jos ruoka annostellaan yksikössä jakeluastioista annoksiin, tulee annostelijan käyttää päähinettä ja suojaesiliinaa.
- Jos potilaat annostelevat ruoan itse, tulee heitä ohjata toteuttamaan hyvää käsihygieniaa.

Tarjotinta viedessä ei tarvita suojaimia. Kädet tulee desinfoida aina potilaiden välillä.

- Ennen ruokailua huolehditaan potilaiden käsien desinfioinnista.
- Jos potilasta on tarpeen avustaa parempaan ruokailuasentoon, desinfioidaan kädet. Suojakäsineet ovat tarpeelliset vain, jos avustettaessa on vaara eritekontaminaatiosta.
- Suojakäsineet poistetaan ja kädet desinfioidaan likaisten tarjottimien ja astioiden keräämisen jälkeen. Ruokailutila puhdistetaan ruokailun jälkeen. Roskat poistetaan sekä puhdistetaan pöytien ja tuolien kosketuspinnat.
- Varotoimin hoidettavan potilaan ruokailussa ei tarvita kertakäyttöastioita

Potilaan ja läheisten omat eväät säilytetään tarkoitukseen varatussa jääkaapissa tuotteiden omissa pakkauksissa.

- Henkilökunta antaa jääkaapista eväät potilaille tai läheisille ja tarkistaa, ettei jääkaapissa olevat elintarvikkeet pääse vanhenemaan.
- Mikäli yksikössä pidetään potilaille esim. leipomishetkiä, tulee työntekijän huolehtia elintarvikehygienian toteutumisesta.

Yksiköissä noudatetaan Ruokaviraston ohjeita elintarvikehygieniasta. Hyvaep:n yksiköt noudattavat myös Jakelukeittiöiden omavalvontasuunnitelmaa.

Potilashuoneen ulkopuolella tapahtuvat tutkimukset ja toimenpiteet

Potilaan inkontinenssitilanteet ja haavasidokset vaihdetaan tarvittaessa kuiviin ja puhtaisiin ennen kuljettamista tutkimukseen tai toimenpiteeseen. Potilaille vaihdetaan puhtaat vaatteet ennen toimenpidettä. Jos potilas kuljetetaan omalla sängyllä, puhdistetaan näkyvästi likaiset sängynlaidat ja tarvittaessa vaihdetaan myös puhtaat vuodevaatteet.

Potilaan kuljettaminen

Potilaan kuljettaja desinfioi kädet ennen potilaan kuljetusta sekä sen jälkeen kuljetuksen.

Pyörätuolin kosketuskohdat ja kuljetusparit desinfioidaan käytön jälkeen pintadesinfektioaineella.

Terveys- ja sairaanhoitopalvelut
Medisiiniset palvelut
Infektioiden torjunta

29.5.2026

Potilaan ja vierailijoiden ohjaus

Henkilökunta ohjeistaa potilaille ja vierailijoille käsien desinfiektion, yskimishygienian sekä suojainten käytön, jos omaiset osallistuvat potilaan hoitoon.

Pyykin käsittely

Puhdasta pyykinä käsitellään aina desinfioiduin käsin. Likapyykkiä käsitellessä käytetään suojakäsineitä ja suojaesiliina ja likapyykki laitetaan suoraan pyykkipussiin. Eritteinen tai märkä pyykin pakataan sulavaan muovipussiin, joka laitetaan kankaiseen pyykkipussiin muun pyykin joukkoon. Huomioi varotoimikohtaiset ohjeet pyykin käsittelyssä.

Lisätietoja ohjeesta: Pyykin käsittely sote-yksiköissä.

Jätteiden käsittely

Jätteet käsitellään yksikön/organisaation jäteohjeen mukaan, ei välivarastoida vaan viedään heti suurempaan lajitteluun. **Huom.** näkyvästi runsaalla verellä kontaminoitunut jäte pakataan suoraan keltaiseen roskapussiin (tartuntavaarallinen jäte). Vähän verellä kontaminoitunut jäte voidaan pakata tavalliseen roskapussiin.

Näytteenotto ja -käsittely

Kaikkia potilaan näytteitä käsitellään tartuntavaarallisina. Näytteenottaja käyttää aina suojaimia ja huolehtii hyvästä käsihygieniasta. Näytteenottaja poistaa mahdolliset eritetahrat välittömästi näyteputkesta/purkista ja varmistaa että näyteastian kansi on tiiviisti kiinni ennen tarrojen kiinnitystä. Näyteastiat pakataan laboratorion ohjeen mukaan.

Yhteiskäytössä olevien pesutilojen käyttö ja välipuhdistus

Yhteisissä peseytymistiloissa välisiivous tehdään hoitajan toimesta jokaisen potilaan peseytymisen jälkeen, myös päivän viimeisen peseytyjän jälkeen. Mahdolliset eritetahrat poistetaan ja pyyhitään kosketuspinnat, suihkupää ja -letku, suihkutuoli, pesulaveri sekä lattia kostean tilan siivoukseen soveltuvalla pintadesinfektioaineella esim. TECcare CONTROL, Oxivir plus 3,5 % tai kloori 1000ppm huomioiden lämpötila. Lattia ja pinnat huuhdellaan ja kuivataan. Päivän päätteeksi pintadesinfektioaineella pesty pesulaveri kuivataan mikrokuitupyyhkeellä ja patja nostetaan kuivumaan pesulaverin rungon päälle.

Terveys- ja sairaanhoitopalvelut
Medisiiniset palvelut
Infektioiden torjunta

29.5.2026

Päivittäinen ylläpitosiivous

Päivittäisessä siivouksessa käytetään puhtauspalvelujen ohjeiden mukaisesti heikosti emäksistä yleispuhdistusainetta ja potilaspaikkakohtaisia tasopyyhkeitä. Siivotessa suojakäsineet ovat potilaspaikkakohtaiset, muut suojaimet tavanomaisien varotoimien mukaisesti silloin, kun on vaara veri- tai eritekontaminaatiosta. Katso tarvittaessa lisäohjeita puhtauspalveluiden ohjeista asiakirjahausta.